

משחק עשר אבנים - משחק ישן בלבוש חדש ובצדו פרק קצר במתודיקה של חינוך גופני

מגיש : יצחק רם

אחת מחוויות ילדותי, שנשמרו בבהירות גדולה יחסית בזיכרוני, קשורה במשחק, שנהגנו ילדי השכונה לשחק במהלך של שנים ארוכות - משחק שבע האבנים.

לאחר שאספנו מספר פיסות של שיש שבור, העמדנו אותן זו על גבי זו, ונחלקנו לשתי קבוצות: קבוצת בית וקבוצת שדה, החילונו במשחק ממש בניסיון של חברי קבוצת השדה להפיל את האבנים על ידי זריקת כדור טניס לעברן ממרחק של כשבעה מטרים לערך. משנפלו האבנים, החל שלב הפעולה המרכזי במשחק, אשר במהלכו ניסו חברי קבוצת השדה לשוב ולסדר את האבנים, שהצליחו אך זה עתה להפילן, זו על גבי זו בצורת מגדל. מטרת קבוצת הבית הייתה ל"הוציא" מן המשחק את כל חברי קבוצת השדה על ידי פסילתם בעזרת הטלת כדור מדויקת בכל אחד ואחד מהם בנפרד, וזאת לפני שחברי קבוצת הבית, שבנתיים מיהרו להתפזר בשטח, יצליחו להקים מחדש את מגדל שבע האבנים. מאחר שלחברי קבוצת הבית מותר היה לרוץ עם הכדור אחרי חברי קבוצת השדה, ותחומים מוגדרים למגרש או לזמן מערכה לא נקבעו, התארכה לעיתים מערכת משחק אחת על פני זמן רב מאד.

כך היינו מבליים שעות ארוכות בחצר הבית, מטילים כדור אל עבר האבנים, ונסים לכל עבר, או לחילופין רודפים עד חורמה אחרי חברי קבוצת השדה. בסופה של המערכה הממושכת הוכרזה בדרך כלל כמנצחת קבוצת השדה, שהצליחה לשוב ולסדר את האבנים שהפילה, לפני שחברי קבוצת הבית הצליחו ל"פסול" את כל חבריה על ידי הטלת הכדור בהם. זאת, משום שעל פי רוב זריקת כדור אחת פזיזה או לא מדויקת דיה פינתה זמן רב לחברי קבוצת השדה לשוב ולסדר את האבנים, ובעיקר נכונים היו הדברים, כאשר הכדור שנזרק אבד בתוך משוכת השיחים הסבוכה, שצימחה לה באורח קבע בקרבת שדה המשחק שלנו.

קשה אפוא הייתה מלאכתם של חברי קבוצת הבית בניסיונם ל"פסול" את חברי קבוצת השדה כדי לזכות ולהתחלף עמם בתפקידים, ולעיתים הם נשאר על עומדם אחר צוהריים שלם, עד שנשמעו מבעד חלונות שיכון הרכבת שלנו לעת ערב קולות האימהות, הקוראות אותנו הביתה לארוחת הערב, או עד שזכו לכך ששלושה מבין חברי קבוצת השדה יחטיאו ברצף את מגדל האבנים בניסיון להפילו, דבר שאמנם אירע לעיתים מזומנות, והיה בחזקת מצב, שחייב לפי הכללים שלנו, החלפת מקומות ותפקידים בין הקבוצות.

היום, כמורה לחינוך גופני אני מחפש בהתמדה אחר פעילויות משחקיות, שתרווינה את צימאונם הבלתי נגמר של תלמידי לתנועה, שהרי ה"שכונה" של ימינו היא לא מה שהייתה פעם, והיא אינה מספקת עוד, לצערנו, את צורכיהם הטבעיים והספונטניים של הילדים בתנועה. על כן, פעמים רבות עלינו המורים לחינוך הגופני לעשות גם למילוי החסר הזה, הנובע משינוי מהותו של ההקשר, אשר בתוכו גדלים ילדינו בימים אלה.

במסגרת חיפושי אלה נזכרתי במשחק ילדותי, שהשאר עלי בזמנו רושם אטרקטיבי במיוחד, והחלטתי לשוב אליו. בקשתי לרותמו לצרכי ההוראה שלי הן למטרות של הקניית שליטה

במיומנויות כגון, מסירה מהירה אגב תנועה, דיוק בזריקה, ואגב כך גם טיפוח הקואורדינציה הכללית, שערכה לא יסולא בפז ללימוד משחקי הכדור באשר הם, אבל גם כדי להשיג מטרות של שיפור מרכיבי כושר גופני כגון, מהירות, זריזות ואפילו אימון היכולות האנאירובית והאירובית. כדי להצליח לממש מטרות לימודיות אלה היה עלי, כמובן, לשנות את מאפייני המשחק השכונתי, ולהתאימם לתכליות ההוראתיות, כפי שאלה הוגדרו על ידי.

לשם עריכת השינויים המתבקשים במשחק השתמשתי בטכניקה לשינוי משחקים, שהוצעה על ידי חוקר החינוך הגופני האמריקני, דון מוריס. מוריס טוען בספרו: "כיצד לשנות משחקים שילדים משחקים", שלא כל משחק שילדים משחקים באופן ספונטני הוא משחק, אשר חובק בתוכו ערכים חינוכיים, ההולמים גישה חינוכית ערכית ראויה לשמה ו/או מיומנויות תנועתיות המתאימות לאפיוני ההתפתחות של הילדים המשחקים.¹

בהקשר הזה אני אמנם נזכר במשחק רווח נוסף מתקופת נעורי, "חמור ארוך" שמו, שהיה משחק מסוכן של ממש, שאינו מתאים משום בחינה שהיא לנערים מתבגרים בראשית תקופת התבגרותם (כיתות ז' – ח'). במהלכו של משחק זה היינו אמורים למוטט מבנה של קבוצה יריבה, שחבריה ניצבו בטור זה אחרי זה, כשכל אחד מהם תוחב את ראשו בין רגלי רעהו שלפניו אגב כפיפת גו עמוקה לפניו באוחזו בשתי ידיו את ירכי רעו כדי לייצב את מבנה "החמור" במעין צורת גב ארוכה. רק הראשון בקבוצת "החמור" ניצב זקוף וגבו אל קיר הבניין, כשהוא מערסל את שתי ידיו כלפי מטה, על מנת שיהיה מקום לראשון המתכופפים להניח בתוכו את מצחו. על חברי הקבוצה השנייה הוטל לרוץ ולנתר לפי תור על גב "החמור" הארוך בניסיון למוטטו, משמע בניסיון לגרום לאחד הילדים לקרוס כלפי מטה, ולכן היינו רצים מרחוק ומנתרים גבוה כדי לייצר לחץ מרבי על "חוליית החמור", שהחלטנו להתמקד בהקרתה (וכצפוי לא היה זה דווקא הילד החזק ביותר). כמו כן, קפצנו אחד על גבי השני, כדי שאם לחץ הנחיתה הקשה לא ישיג את פעולתו המקווה, הרי המשקל המצטבר של כולנו ישיג זאת לבסוף. אם "החמור" עמד בנטל המעמסה התחלפו שתי הקבוצות בתפקידים, ואם לא עמדו רכיבי "החמור" האנושיים בלחץ הנוראי, הרי הם חויבו להמשיך לשאת בעול גם בתור הבא כיאה לתפקידו של חמור בעולמנו. בדיעבד אני יודע, שלא רק שאין מדובר כאן במבנה של משחק חינוכי, אלא שהיתה במשחק הזה משום סכנה ברורה ומיידית לבריאות המשתתפים בו.

אבל לא רק בבעיות פיזיות או פיזיולוגיות מסתכמת אי ההתאמה של משחקים מסוימים, אלא לעיתים אף בפגיעה, שיש עמה השלכות רחוקות טווח להתפתחות הרגשית – חברתית של הילדים. יש בחלק מן המשחקים הרווחים אצל ילדים, שעדיין משחקים באופן ספונטני בזמנם החופשי, מצבים המזמנים את העלבת החלש ואף את דיכוי. למשל, המשחק "אחת שתיים בום!", אשר במסגרתו ניצבים השחקנים במעגל, מוסרים את הכדור מאחד לשני, וסופרים בקול: "אחת שתיים", כאשר בנגיעה השלישית מחויב מקבל הכדור להנחיתו באגרוף או במכת יד פתוחה על אחד המשתתפים הניצב במרכז המעגל. אם הוא החטיא את המטרה, עליו להתחלף עם הניצב במרכז, ואם פגע והכאיב הוא נשאר על עומדו בהיקף המעגל.

למשחק הזה ואריאציות אחדות, שאחת מהן משוחקת בבעיטה, כאשר הקורבן או הקורבנות, שהחטיאו בעיטה לשער בתורם, ניצבים כעונש בתוך שער הכדוריד המסורג (בבית ספרנו הותקנו רשתות מתכת בתוך השערים כדי למנוע את קריעת הרשתות באופן תדיר), ובעל החזקה על

הבעיטה הבאה "מפציץ" אותם ממטרים אחדים כדי להכאיב במידת האפשר. אם משחקים כאלה מחלחלים לשיעורי החינוך הגופני, ולעיתים הם אכן מחלחלים, אנו עשויים להיות עדים בשיעורינו למקרים של פרישה מרצון על רקע של פגיעה מדומה או של אובדן חשק מוצהר להמשיך להשתתף במשחק המכאיב והמעליב.

התופעה הזו עלולה להתרחש גם בכל אחד ממשחקי הכדור הגדולים הנהוגים אצלנו, אם אלה אינם נערכים בין קבוצות שוות כוח פחות או יותר, ובעיקר כשהם משוחקים ללא בקרה חינוכית של מורה ערני ואכפתי, כפי שאמנם קורה, כאשר הילדים משחקים בהפסקות או בשעות אחר הצהריים במועדון הנוער או במתנ"ס.

ספרו של מוריס יוצא מתוך ההנחה הדידקטית, שמבנה המשחק משפיע באופן דרמטי על התוצאות התנהגותיות המופגנות על ידי המשתתפים בו; ומצאתי, שהוא מבטא באופן כללי תחושת כבוד ליחיד, ליכולתו ולרגשותיו תוך כדי התייחסות לבעיית קצבי ההתפתחות האינדיווידואלית של ילדים, ולצרכים החינוכיים - לימודיים הנובעים מהם. הוא מציע מודל לבדיקת משחקי תנועה, היוצא מבדיקת התנהגויות התוצאה הסופית של המשחק, כפי שהן מתחייבות ממבנהו. אשר על כן, מוריס מציע למורים לחינוך הגופני דרך לניתוח של משחקים, שהינה בעלת שתי מגמות: 1. לבדוק האם משחק נתון מסוים באמת מתאים לתכלית החינוכית, שלשמה הוא הוצב בתוך התכנית. 2. לפתח משחקים חדשים מתוך אלה המוכרים, או להמציא משחקים חדשים, וזאת אפילו בשיתוף התלמידים עצמם, ובבקרה חינוכית של המורה, והכל במטרה לממש יעדים לימודיים - חינוכיים ראויים לשמם.

ראשית ניתוחו של משחק, טוען מוריס, הוא בזיהויים ובמיונם של ששת הרכיבים והקטגוריות המשותפים לכל סוגי המשחקים התנועתיים באשר הם, והם: השחקנים - מספרם ואיכות הביצוע שלהם, הציוד - כמותו ואופני השימוש בו, התנועה - תנועת השחקנים ואופני הנעת המכשירים במשחק, המבנה - אופני ההתארגנות בשטח של הקבוצות ושל השחקנים, ההגבלות - כללי המשחק והמטרות - מהות תכלית ההישג במשחק.

בטכניקה זו של מיון סעיפים לשם תפיסת חלקי המשחק והבנת מהותם ניתחתי את מרכיבי המשחק "שבע אבנים" במטרה להתאימו להפעלה בבית הספר.

ראשית חוכמה התחלתי בניתוח מרכיבי המשחק המקורי מתוך ניסיון לאתר את רכיביו, שאינם מתאימים לתנאי העבודה בבית הספר, ואו שהם פוגמים באפשרות לממש את המטרות החינוכיות, שהצבתי למשחק הזה, ואשר על כן נצרכתי קודם כל לשנותם ולהתאימם מחדש. וזאת לדעת, כשהיו נותרים מעט שחקני שדה במשחק השכונתי שלנו, וזה קרה לעיתים רחוקות למדי, היה מתפתח מרדף ברחבי השכונה, שאם הוא לא הסתיים ליד חבית המליחים בתוככי חנות המכולת של גוטמן, זה היה רק מפני שעוד קודם לכן הוחטאה זריקה, הכדור אבד, ומניה וביה הוכרז על עוד ניצחון לקבוצת השדה. רק לעיתים רחוקות בלבד אירע שקבוצת הבית זכתה לניצחון משכו הבלתי נגמר ומרחביו הלא מוגדרים של המשחק השכונתי היו נקודות התורפה הבולטות ביותר שלו, והם אלה שלא אפשרו ניצחון לקבוצת הבית. אשר על כן הם גם היו את הבעיות היותר דחופות שדרשו התייחסות. ברור היה כשמש, שקודם כל צריך לתחום את השטח המותר בתנועה לאנשי קבוצת השדה, וכן להגביל את זמן המערכה.

לכן, החלטתי שהמשחק במתכונתו המחודשת יערך באולם בלבד, שהרי קירותיו תוחמים בבירור מרחב, וכן קבעתי שמשכה של מערכה לא יעלה על שתי דקות. כדי להשיג את המטרות הלימודיות

המוצבות למשחק אסרתי גם לנוע עם הכדור ביד. את הכדור מותר להניע רק על ידי חילופי מסירות בתנועה.

בנושא מרחב המשחק אני יודע היום מתוך ניסיוני, שנתיים לאחר שהכנסתי את המשחק לבית ספרי וניסיתיו על פי כללים שונים, שהאולמות הסטנדרטיים הישנים שלנו, שאורכם 25 מ' ורוחבם כ-12 מ' מתאימים לקבוצת תלמידים המונה עד עשרים שחקנים (עשרה בכל צד). אגב, גודל האולם משפיע גם על משך המערכה, ואם האולם גדול יותר, דבר שפירושו המעשי הוא שמלאכת קבוצת הבית במרדף ו"פסילת" שחקני השדה קשה יותר, יש להאריך את משך המערכה משתיים לשלוש דקות. ובעניין הזמן, ראשית חוכמה קבעתי אפוא משכי מערכה, שפירושו הוא, כי מרגע שהופלו האבנים נמשכת המערכה שתי דקות בלבד (אני מפעיל את שעון העצר שעל ידי ברגע נפילת האבנים). אם בתום שתי הדקות הללו לא הצליחו שחקני הבית ל"פסול" את כל שחקני השדה, תוכרז קבוצת השדה כמנצחת במערכה, גם אם היא לא הצליחה כלל להעמיד בחזרה את אבנים על מכונם. לכאורה, מה הועלתי בתקנתי זו? שהרי בעצמי ציינתי שעל פי רוב זכתה לנצח קבוצת השדה, ובתקנה זו הרי הערמתי קושי נוסף על קבוצת הבית!! אלא שבפועל לא כך הם פני הדברים באתר תחום כמו אולם הספורט. בין קירות האולם קשה יותר לאבד את הכדור, ומכל מקום קל יותר למוצאו ולחזור ולהשתלט עליו.

במשחק השכונתי המקורי טקטיקת קבוצת הבית הייתה בנויה לרוב סביב העיקרון של "דוגרים על הביצים", כלומר ממתנינים ליד האבנים, עד שמישהו משחקני השדה יתפתה להתקרב, ואז זורקים עליו את הכדור ומרחיקים אותו עד סוף המערכה. במקביל, טקטיקת קבוצת השדה הייתה לשלוח מתנדבים להתגרות בשחקני הבית מתוך תקווה, שמי מהם יתפתה לזרוק ויחטיא, ואז ניתן יהיה לעוט על האבנים ולסדרם מחדש בלא חשש "פסילה", עד ששחקני קבוצת הבית ישובו וישתלטו מחדש על הכדור שנזרק. על כן, נזקקתי עבור המשחק המחודש גם לכללים נוספים, שיאזנו את סיכויי שתי הקבוצות לנצח בכל מערכה נתונה. חובת האקטיביות, הנובעת מכלל "שתי הדקות", והמוטלת על שחקני הבית, מכריחה אותם לנוע במרדף קבוע אחר חברי קבוצת השדה, והיא מונעת את "הדגירה על הביצים". כך הפך הכלל הנוסף הפשוט הזה את הפעילות השכונתית המתארכת למשחק תנועתי בית ספרי מהיר ואטרקטיבי מאין כמוהו. יתרון נוסף הנובע מקביעת מסגרת זמן מוגדרת למערכות המשחק הוא יתרון חינוכי: מקובל אצלנו המורים לחינוך גופני, שמשחקי אלימינציה, כלומר משחקים, שבהם ילדים "נפסלים" ומורחקים משדה המשחק, וממתנינים אחר כך לעיתים זמן ממושך בחוץ, אינם נחשבים לפעילויות חינוכיות מומלצות, שהרי על פי רוב בדרך לא חינוכית זו דווקא אלה, שזקוקים ליותר תרגול מקבלים פחות זמן פעילות; אבל תסכימו ודאי, כי המתנה קצרה של שתיים שלוש דקות לכל היותר אינה יכולה להיחשב לזמן ארוך בהתייחס למשכו הרגיל של השיעור לחינוך גופני. יסוד חינוכי נוסף, שעליתי עליו באקראי אגב צפייה בילדים המשחקים, קשור בעובדה, שגם ילדים, שאינם מצטיינים על פי רוב משחקי כדור, יכולים להצליח מאד במשחק הזה, בעיקר כשהם נמצאים בקבוצת השדה, שכן חברי קבוצה זו משחקים למעשה כפרטים בודדים בתוך המסגרת הקבוצתית, ומקיימים יחסית מעט תיאום ביניהם (בשונה מן המתחייב מתפקידם של חברי קבוצת הבית). במצב זה, זריזות מחשבתית והתמקמות "חכמה" עשויים לאפשר להם להיכנס אל המעגל בתזמון מוצלח ולסדר את האבנים, ולזכות בכך בתהילת הרגע.

מול עיני חולפות תמונות לא מעטות של ילדים כאלה, היוצאים מן האולם בתום שיעור, שבו שחקנו "עשר אבנים", בעיניים בורקות, לאחר שזכו סוף סוף לחוויית הצלחה משחקית, ולשבחים מעמיתיהם.

את כדור הטניס החלפתי בכדור ספוג גדול, שהרי כל כוונתי הייתה לתרגל באופן משחקי מסירות בתנאי לחץ. אסרתי, כאמור, על הריצה באחיזת הכדור או בכדורו, ואפשרתי הנעת כדור רק תוך כדי חילופי מסירות בתנועה. אגב, את הכדור מותר לזרוק על שחקן השדה מכל טווח שהוא. מלכתחילה בחרתי בכדור ספוג בגודל של כדורעף. גודלו של הכדור נבע ממטרותיי הלימודיות (גודלו של כדורעף נע בין גודלו של כדורסל תקני לגודלו של כדוריד תקני), ומרקמו הרך נועד לאפשר פגיעה בלא הסבת כאב, שהרי ככלות הכל הוא נזרק אל הגוף. אגב, כל כמה שלא תבקשו לכוון את הכדור הנזרק אל מתחת למותני היריב, תמיד יהיו בלהט המשחק ילדים, שיפגעו בחלק הגוף העליון, ועל כן עדיף לשחק את המשחק עם כדור ספוג, ובמקביל לא לוותר על הכלל האוסר במפורש על זריקתו לכוון הראש.

אל שבע האבנים נוספו שלוש, וכעת הן מונות עשר במספר, וזאת במסגרת הניסיון להוסיף למשחק כללים מאזנים, כלומר כללים שיהפכו את סיכויי שתי הקבוצות לנצח בכל מערכה נתונה לשווים עד כמה שניתן. עשר אבנים קשות לסידור יותר מאשר שבע, ובנייתם למגדל אורכת זמן ממושך יותר, וזה נותן יתרון מסוים לקבוצת הבית. יתר על כן, אני משתמש בשני צבעי אבנים (מדובר באבני שיש עגולות, שאותן אני אוסף בפחי מלטשות השיש שבאזור התעשייה של פתח – תקווה, שם הם מצויים בשפע כשאריות מייצור שולחנות שיש), ועל קבוצת השדה להקים את מגדל האבנים על פי הסדר של בהיר, כהה, כהה, או להפך. גם כלל זה אמור להאט את קצב בניית המגדל על ידי קבוצת השדה, ולהקנות בכך יתרון מאזן לקבוצת הבית.

האבנים מונחות על אחד מקווי העונשין של מגרש הכדורסל באולם, וגלגול הכדור לעברן מתבצע מתוך שיטחו של עיגול מרכז המגרש (אם באולםכם ריצפת פי. וי. סי. הניחו את האבנים ישירות על ריצפת האולם, אבל אם אתם משחקים באולם פרקט הכינו מבעוד מועד פיסת גומי או לינוליאום בגודל של מטר רבוע, ועליה תניחו את האבנים, שכן נפילת האבנים, פגיעתה רעה ברצפת העץ, והיא נוטה לחרוץ ברצפה הזו חריצים מכוערים). מרחק הגלגול המדויק הוא גמיש, והוא נקבע על פי גיל הלומדים, וכן על פי מידת דיוק הגלגול שלהם. לכל אחד מחברי קבוצת השדה מוקצב ניסיון פגיעה אחד בתורו, ושלוש החטאות רצופות של שלושה משתתפים בזה אחר זה גוררות החלפה בתפקידי הקבוצות.

לחברי קבוצת השדה אסור לנסות לתפוס את הכדור שנזרק כלפיהם, ואם אירע שהם בכל זאת תפסוהו כתגובה אינסטינקטיבית בלתי נשלטת, עליהם להניחו לרגליהם ולצאת את שדה המשחק מייד, שהרי הם נחשבים כעת לכאלה, שנפגעו באופן רגיל על ידי הכדור; אבל, לעיתים, כשאני נוכח, שהיתרון היחסי, המוענק על ידי כלל זה לחברי קבוצת הבית, הופך בשדה המשחק לסדרת ניצחונות רצופה של קבוצת הבית (זה קורה בדרך כלל כשמדובר בכיתות, שיש בהן תלמידים מיומנים רבים יחסית השולטים במסירת ובתפיסת כדורים), אני מתיר לשחקני השדה לנסות לתפוס את הכדור, וגם אז אך ורק כשהכדור נזרק לעברם ישירות. אסור להם לנסות ולחטוף כדור הנמסר בין חברי קבוצת השדה או כדור שלא נזרק במובהק לעברם הם. אם הצליח מן דהו משחקני השדה לתפוס כדור שנזרק עליו ישירות, הוא רשאי לזרוקו בעצמו אל עברו המרוחק של האולם, ואינו נחשב אז ל"פסול" מהמשך ההשתתפות במערכה.

כבר קרה לי בשיעורים, שילדים החטיאו ברצף ובכוונה תחילה את הטלותיהם באבנים כדי לשוב ולהיות קבוצת בית, שכן נדמה היה להם, ובצדק לעיתים, שסיכוייהם לנצח בתפקיד זה טובים יותר (היפוך מגמה מן המשחק השכונתי המקורי). במקרה קיצוני כזה, אני מוסיף כלל לספירת הניקוד במשחק, ולפיו לא רק ששלוש החטאות רצופות מחייבות החלפת שדה בבית, אלא שהן אף גוררות נקודת זכייה לקבוצת הבית, מה שהופך מניה וביה את ההחטאה המכוונת ללא כדאית, והיא אמנם נעלמת מיד משדה המשחק.

מכל מקום, כדי להוסיף ולאזן את סיכויי שתי הקבוצות לנצח הוספתי למשחק כלל חדש ומאתגר לטובת שחקני הבית, ולפיו מותר לשחקני הבית גם לזרוק את הכדור על האבנים עצמם בכדי לפזרם, וזאת בשעה ששחקני השדה מנסים לסדרם מחדש, אחרי שהם עצמם כמתבקש מכללי משחק הפילו אותם בתחילת המערכה. שחקני הבית רשאים לעשות זאת על ידי זריקה ישירה של הכדור אל עבר אבנים, כשהם ניצבים מחוץ לעיגול העונשין (לשחקני הבית אסורה הכניסה מכל וכל לתוך העיגול הזה), אבל זאת אך ורק בשעה שבתוך העיגול נמצא לפחות אחד משחקני השדה, המנסה(ים) להעמיד מחדש את מגדל האבנים. וכבר יצא לי לחזות במקרים לא מעטים, שבהם הצליחה קבוצת הבית "להציל" את המערכה לאחר שאנשי קבוצת השדה סיימו למעשה לסדר את האבנים באופן חוקי, וזאת בשעה שמי מחבריה הצליח לזרוק את הכדור ולהפיל את האבנים, לפני שמי שסידר(ו) אותם מטעמה של קבוצת השדה הצליח(ו) לחמוק החוצה מתוך שטח העיגול. וזאת לדעת, המשחק אינו מסתיים לאחר סידור האבנים מחדש, אלא רק ברגע יציאתו של מסדר האבנים אל מחוץ לעיגול. הפלת האבנים על ידי זריקת הכדור מחוץ לעיגול אינה "פוסלת" את זה, שמנסה לסדר את האבנים, אם הוא מצליח לנוס מן העיגול מבלי שהוא עצמו נפגע ישירות על ידי הכדור, והוא רשאי כמובן להמשיך לשחק עד תום המערכה. כלל חדש זה מקנה למשחק צביון של מאבק אסטרטגי ממדרגה ראשונה, שבמהלכו נדרשים הילדים המשחקים להפעיל שיקול דעת מתמיד תחת לחץ.

לסיכום, לפניכם משחק מסירות וזריקות מהיר ומורכב, שהילדים בבית הספר מתאהבים בו על נקלה, ולומדים באמצעותו למסור בתנועה, לדייק בזריקה, להתחמק מפגיעה, לקבל החלטות נבונות בזמן אמת, ובה בעת הם משפרים את זריזותם, מפתחים את מהירותם ונתרמים בצד כושרם הגופני הכללי. נסו ותיהנו!

¹ Morris, Don G.S. (1989), Changing Kids' Games. Minneapolis: Burgess Publishing Company.